

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/131607>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

Een wijde blik verruimt het denken¹

Zou God nog in ons geloven?

Wie vragen stelt, denkt na. Wie nadenkt is een individu. En dat is nodig. Want vrijheid leidt tot ongelijkheid, gelijkheid leidt tot onvrijheid. Het verschil tussen recht en onrecht is dat het onrecht zich vanzelf ontwikkelt. Kan recht de wereld redden?

Een leven zonder boeken is onleefbaar, wist Erasmus al. Een echt mens moet ('s avonds) lezen. Lesen heisst denken; lezen is werken; het menselijk hoofd wordt slecht gebruikt. Troebel denken verfrist de verbeelding; alleen mensen zonder fantasie vluchten in de werkelijkheid. Wie als mens niet over een dosis speelgehalte beschikt, moet het moeilijk hebben met de ondraaglijke zwaarte van het bestaan. De mens is pas volwassen als hij de ernst van het kind bij het spel heeft teruggevonden (Friedrich Nietzsche). De spelregels van verbeelding staan nooit vast.

Leven is meervoud van lef. Wenn ich gross bin, werde ich schweigen. Kritisch denken verplicht; gemiddeld zijn in de wetenschap is achterblijven. Beleefd zijn kan geen kwaad; sympathiek zijn helpt. Beschaving heeft zin. Hoogbegaaftheid werkt niet altijd; een scheutje chaos kan geen kwaad. Restez fous, mais comportez-vous comme des gens normaux. Courez le risque d'être différent, mais apprenez à le faire sans attirer l'attention (Paulo Coelho).

What can be said at all can be said clearly (Ludwig Wittgenstein). De taal is gans het recht. Ik hoef geen rechten, zei Loesje. Doe mij maar vrijheid en leg nou nog eens één keer uit hoe je dat precies doet. Vervelen.

Nederland, las ik in één van de vele 2002-beschouwingen, heeft het voorbije jaar in wezen enkel naar zichzelf gekeken. Krijgt u, geheel terzijde, bij het zeventwintigste jaaroverzicht ook het gevoel dat u klaarblijkelijk ff weg was met/in een boek bijvoorbeeld, en daardoor de in tweeduizend-en-twee meest ingrijpende gebeurtenissen, de evenzovele 'rapporten' en de klaarblijkelijk geweldig formidabele prestaties van de (sport)man/vrouw, politicus/politica, (muzikale) held van 2002 domweg gemist heeft?

Het enige geruststellende van het verschijnen van de al even onvermijdelijke 'nieuwjaarsbrieven' van en naar BN's en de daarbij horende 'goede voornemens voor het Nieuwe Jaar'², is dat alle rare snuiters en fenomenen, die van november tot januari de Lage Landen bij de zee komen binnenvallen, weer voor een jaar verdwenen zijn. Daaronder, en ik vergeet er wellicht, heksen, spoken en verprutste pompoenen; Sint-Maarten, wiens jas duidelijk op de groei gemaakt was hetgeen hem prompt tot het weggeven van de helft ervan aanzette; de maan die uren door de bomen schijnt, mét wild-geraas-stakende gevolgen; de Turkse bisschop Sint-Nicolaas die telkens weer met de stoomboot van – begrijp wie kan – Spanje aankomt; herders die midden in de winter absoluut bij nacht in het veld de wacht willen liggen houden; het kindeke Jezus omringd door os en ezel; soldaten van Herodes bloeddorstig op zoek naar onnozele kinderen; de heidense kerstman van één woord (Ho!); de ster van Bethlehem; drie dolende koningen met goud, wierook en mirre...

Februari, en alle voornemens zijn al op? Als de tijd vliegt, vlieg dan mee... Of het met de rest van 2003 nog wat wordt, valt evenwel af te wachten. Volgens de numerologie is het getal vijf (2+0+0+3) dan wel verbonden met het leven, de vitaliteit, de kleur hemelsblauw – de kleur van de communicatie – en de vrijdag (<<http://www.telebyte.nl/~lizzy/getallen-profielen.htm>>), écht spannend lijkt het echter pas te zullen worden in 2004. Niet alleen lijkt het daarbij horende getal zes beduidend interessanter, want verbonden met de wijsheid, harmonie en schoonheid en de (ikonen)kleur goudgeel, in vele opzichten lijkt het erop dat het jaar 2003 niet veel meer wordt dan een overgangsjaar. Eens/zodra ophoudend met het staren naar de – o ironie, zo lang en zo succesvol teruggedreven – zeeën en daarachter lonkende oceaan en naar de eigen navel, wordt immers duidelijk dat 2002 – ook voor Nederland – afgesloten werd met een langzaamheid passend bij grote daden. Ius est vigilantis...

2004. Dat klinkt al bijna als de toekomst. En toch, in het licht der eeuwigheid en de juridische werkelijkheid heel erg nabij. Twee concrete voorbeelden om dit te illustreren.

1. Van een aantal jarenlang bijeengespaarde citaten is de herkomst niet steeds meer duidelijk c.q. rechtswetenschappelijk niet onnoemelijk relevant.

2. Voor wie nog steeds zoekt, volgende Loesje-Leuke dingen om te doen in het nieuwe jaar: de elfen zoeken die je haar in de war hebben gemaakt; je dromen onthouden

om ze op je werk af te maken; kijken of het misschien wel gesneeuwd heeft; de tuinkabouters in de hoek zetten, omdat ze je kamer niet hebben opgeruimd...

Voorbeeld 1: Tijdens de Europese Raad van Kopenhagen van 12 en 13 december 2002 zetten de staats- en regeringsleiders van de huidige vijftien lidstaten van de Europese Unie een ‘unieke en historische stap ter voltooiing van het proces’ – in 1993 op dezelfde plaats op gang gebracht – ‘om de gevolgen van historische conflicten en verdeeldheid in Europa te boven te komen’ (Conclusies van het Voorzitterschap, <<http://www.europa.eu.int>>). De toetredingsonderhandelingen met Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije en Slovenië afgesloten, ‘verheugt’ de Unie ‘zich er nu op deze landen per 1 mei 2004 als leden te mogen verwelkomen’. De redactie van het toetredingsverdrag moet weliswaar nog voltooid worden, nu reeds is voorzien dat het na advies van de Commissie en instemming van het Europees Parlement op 16 april 2003, in Athene, aan de Raad ter ondertekening zal worden voorgelegd. Eens ondertekend, kan enkel nog niet-ratificatie uitbreiding/toetreding in de weg staan.

Dit gebeurde tot nog toe twee maal (*une fois n’est pas coutume*); het Noorse ratificatieproces liep geheel spaak bij zowel de eerste uitbreiding van de jaren negentienzeventig, als de vierde uitbreiding van de jaren negentiennegentig. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat de beslissing(en) om uiteindelijk toch niet toe te treden in Noorwegen zelf genomen werd(en). Enige kandidaat-landen hebben intussen de datum voor hun referendum vastgelegd. Of l’histoire norvégienne se répètera, zal enkel na afloop daarvan blijken. Hoewel juridisch mogelijk, lijkt het echter, zeker na de stellige Kopenhaagse conclusies van de vijftien staats- en regeringsleiders met aan bijna (rechts)zekerheid grenzende waarschijnlijkheid uitgesloten dat toetreding alsnog belet wordt in één van de hoofdsteden van de huidige lidstaten.

Ongehoord? Ondemocratisch? Sluipende besluitvorming? Achterkamerpolitiek? Kroniek van een aangekondigde ‘show der wijzen achteraf’ (rondt schitterende omschrijving van Maarten Huygen, *NRC* 18-12-2002, p. 23)? My dear Watson, een volk heeft, in dit deel van de wereld, de politieke leiders die het verkoos (en dus verdient)... Dat blijkt Eurobarometer 56.3 (15 926 thuisinterviews afgenomen in de vijftien lidstaten tussen 22 januari en 28 februari 2002) 53% van de Nederlanders het oneens waren met de stelling dat de Nederlandse ministers het standpunt van de Nederlandse bevolking vertolken tijdens EU-vergaderingen, doet hieraan niets af; de al evenzeer onthutsende bevinding dat 85% (vijfentachtig) van de Nederlandse ‘wereldburgers’ dan aangaf niet te willen werken, studeren of wonen in één van de kandidaat-landen, evenmin. Of het beseft dat je in een ander land al snel een vreemdeling bent

hierin meespeelt, kan daarbij geheel in het midden gelaten worden. Angst is altijd een slechte raadgever.

Op het puur mercantiele vlak liggen de zaken beduidend anders; blijkt Eurobarometer 132/1 (15 088 telefonische interviews in de EU 11-21 september 2002) geeft immers 86% Nederlanders onversaagd aan het veeleer eens te zijn met de stelling dat de uitbreiding (nieuwe) mogelijkheden creëert voor eigen bedrijven (EU15: 85%; Spanje (hoogste): 92%; Portugal (laagste): 77%). Pecunia non olet...

Voorbeeld 2: Op 10 december 2002 nam de Raad van Ministers, met eenparigheid van stemmen, de nieuwe verordening aan betreffende de uitvoering van de mededingingsregels van de artikelen 81 en 82 van het Verdrag en tot wijziging van de Verordeningen (EEG) nr. 1017/68, nr. 2988/75, nr. 4056/96 en nr. 3975/87 (<<http://register.consilium.eu.int>>). Hiermee rondten de vijftien vertegenwoordigers van de lidstaten van de Raad Concurrentievermogen, het moderniseringsproces van het Europees mededingingsrecht dat een eerste formele aanvang nam op 4 juni 1999 geheel af.

Niets van gehoord? Niets over gelezen? Il n’y a pas que l’école/le droit dans la vie. En toch... Deze ingrijpende omslag in de toepassing van de regels omtrent de grenzen aan samenwerking tussen ondernemingen (artikel 81 EG) en de mate van handelingsruimte voor ondernemingen met een machtspositie (artikel 82 EG) zal hoe dan ook ingaan per, jawel, 1 mei 2004. De nieuwe regels komen neer op de omvorming van het bestaande verbodssysteem (verboden, tenzij toegelaten) tot een systeem van wettelijke uitzondering (toegelaten zodra de voorwaarden daartoe vervuld zijn). Verder ligt de toepassing van de regels in het nieuwe systeem in handen van zowel (zoals voorheen) de Europese Commissie (in de Nederlandse pers al te vaak ‘Brussel’ genoemd, hetgeen in alle opzichten afbreuk doet aan deze mooie, zij het ingewikkelde stad), als nationale mededingingsautoriteiten (waaronder dus ook de NMa), als alle nationale rechters (in het noorden, het oosten, het zuiden én het westen van het land, én alle EU-landen daaromheen in dezelfde windrichtingen).

Ongehoord? Ondemocratisch? Uitgesloten? Te moeilijk? Onmogelijk? My dear Watson, ius est vigilantibus...

Laat u de rest van dit jaar niet ontmoedigen om te doen waar u zin in heeft en lust aan beleeft...

AM VdB